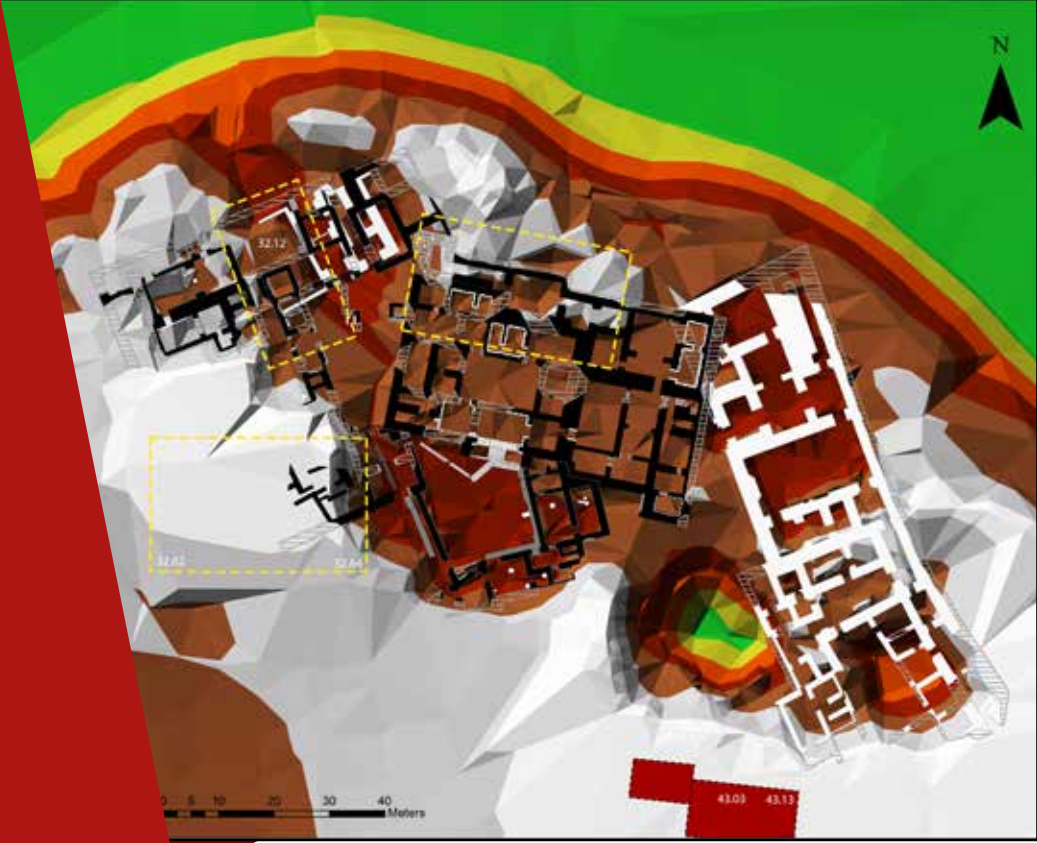

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

CİLT 3

45. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI BİLDİRİLERİ

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

**45. Uluslararası Kazı, Araştırma ve
Arkeometri Sempozyumu**

**45. KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI**

CİLT 3

**26-30 Mayıs 2025
MERSİN**

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3821/3

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 211/3

Editör

Dr. Soner ATEŞOĞULLARI

26-30 Mayıs 2025 tarihlerinde Mersin’de düzenlenen 45. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Mersin Üniversitesinin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

TK: 978-975-17-6633-5

ISBN: 978-975-17-6636-6

Grafik Tasarım

Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafı

Aççana Höyük, Eski Alalah Kenti Saraylar Bölgesi topografik haritası (Aççana Höyük Kazıları Arşivi).

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Soner ATEŞOĞULLARI tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Ankara 2026

45. ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU BİLİM KURULU

SCIENTIFIC COMMITTEE OF 45th INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF EXCAVATIONS, SURVEYS AND ARCHAEOLOGY

- Prof. Dr. Ümit AYDINOĞLU, Mersin Üniversitesi
- Prof. Dr. Charles Brian ROSE, Pennsylvania Üniversitesi
- Prof. Dr. Nicholas D. CAHILL, Harvard / Wisconsin Üniversitesi
- Prof. Dr. Felix PIRSON, Alman Arkeoloji Enstitüsü
- Prof. Dr. Necmi KARUL, İstanbul Üniversitesi
- Prof. Dr. Deniz KAPLAN, Mersin Üniversitesi
- Prof. Dr. Timothy P. HARRISON, Chicago Üniversitesi
- Prof. Dr. Yılmaz Selim ERDAL, Hacettepe Üniversitesi
- Prof. Dr. Erhan ÖZTEPE, Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet IŞIKLI, Atatürk Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet ÖNAL, Harran Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehmet TEKOKAK, Selçuk Üniversitesi
- Prof. Dr. Aslı ÖZYAR, Boğaziçi Üniversitesi
- Prof. Dr. Ali BORAN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
- Prof. Dr. Giulio PALUMBI, Bari Aldo Moro Üniversitesi
- Doç. Dr. Francesca BALOSSİ RESTELLI, Roma Sapienza Üniversitesi
- Doç. Dr. Şener YILDIRIM, Mersin Üniversitesi
- Doç. Dr. Yavuz YEĞİN, Ankara Üniversitesi
- Doç. Dr. Mahmut AYDIN, Batman Üniversitesi
- Doç. Dr. Gülsün Çiler ALGÜL, İstanbul Üniversitesi
- Doç. Dr. Asena KIZILARSLANOĞLU, Kastamonu Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Hasan PEKER

2024 KARKAMIŞ HÖYÜK KOORDİNATÖR KAZI BAŞKANLIĞI ÇALIŞMALARI.....21

Hatice PAMİR, Meltem ÖNCÜ, Büşra KOCAMAN SAKİN, Pelin KAYAŞ

ANTAKYA HİPODROM VE ÇEVRESİ KAZILARI 2024 YILI ÇALIŞMALARI.....31

Hülya ÇALIŞKAN AKGÜL, Levent ALNIAK, Sidar GÜNDÜZALP,

Raif KANDEMİR, Didem TURAN, Hasan Umut KIVRAK

KOSKARLI MAĞARASI KAZISI 2024 YILI SONUÇLARI.....49

İrfan Deniz YAMAN

ELBİSTAN KEÇE MAĞARASI KAZISI-2024.....65

İsmail BAYKARA, Ece EREN KURAL, Didem TURAN, M. Kenan AGRAS,

Derya SİLİBOLATLAZ, Naoki MORIMOTO, Yoshiro ISHIHARA

ÜÇAĞIZLI II MAĞARASI 2024 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....77

Kadriye ÖZÇELİK, Yavuz AYDIN, Göknur KARAHAN, Harun TAŞKIRAN, Serdar MAYDA,
Yunus Emre SEVİNDİK

2024 YILI KARAİN MAĞARASI KAZILARI.....97

Kazuya SHİMOGAMA, Celal ULUDAĞ, Ryota MORİWAKİ, Toshihiro TADA,

Nurcan KÜÇÜKARSLAN, Saiji ARAİ, Shizuka MİYAİ, Yoshihiro NİSHİAKİ

HARBETSUVAN TEPESİ 2024 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....111

Leticia R. RODRIGUEZ, Michael HOFF

ANTİOCHİA AD CRAGUM ARKEOLOJİK ARAŞTIRMA PROJESİ (ACARP): 2024
SEZONU.....125

Mahmut AYDIN, Murat ALKIŞ

KELENDERİS 2024 YILI KAZI, KORUMA VE ONARIM ÇALIŞMALARI.....141

Mahmut Bilge BAŞTÜRK, Turgay Yaşar YEDİDAĞ

ŞARHÖYÜK-DORYLAION 2024 SEZONU ÇALIŞMALARI.....153

Marina PUCCI, Burak YOLAÇAN, Lorenzo D'ALFONSO, Dolunay AKGÖNEN, Yusuf AKGÜN KINIK HÖYÜK 2024 YILI ÇALIŞMALARI.....	165
Martin SEYER, B. ORAKÇILAR, J. VOGEL, U. QUATEMBER, A. L. LEUNG, P. M. BES, G. FORSTENPOINTNER, N. SCHINDEL, F. OPPITZ, A. M. TUPY, S. LEINER, Z. KUBAN, B. AR, U. ALMAÇ, G. GÜNAY LIMYRA 2024.....	183
Martin STESKAL, Filiz ÖZTÜRK KÖMÜR, Fuat YILMAZ EFES 2024.....	203
Mehmet ÖZHANLI, Ali GÜNDOĞAN, Habibe UĞUZ, Ersin ÖZEN, Veysel ERDOĞAN PISIDIA ANTIOKHEIA 2024 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....	223
Mehmet SAĞIR, Sibel ÖNAL, Berkay YAŞAR, Seçil SAĞIR, Doğukan DOĞANTAN, Asya KÖSE 2024 YILI CEBİRLİ KAZISI.....	241
Mehmet TEKOC AK ANTIOCHIAAD CRAGUM KAZI, KORUMA VE ONARIM ÇALIŞMALARI: 2024.....	253
Mehmet TEKOC AK, Cihangir ALDEMİR ANEMURİUM KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI: 2024.....	271
Muhammet ARSLAN ANİ ÖREN YERİ KAZISI 2024 YILI ÇALIŞMALARI.....	291
Murat AKAR, Müge BULU, Tara INGMAN AÇÇANA HÖYÜK, ESKİ ALALAH KENTİ KAZISI 2024 YILI ÇALIŞMALARI.....	313
Murat TÜRKTEKİ, Yusuf TUNA, Deniz SARI, Şemsettin AKYOL, Sinem TÜRKTEKİ, Can Yumni GÜNDEM, Cavit ÖZCAN KÜLLÜOBA KAZISI 2024 YILI ÇALIŞMALARI.....	325
Musa KADIOĞLU, Mantha ZARMAKOUPI, Özlem VAPUR, Canan ÖZBİL, Görkem YENİCE, Hazal ERGİN YENİCE, Selin GÜLGÖNÜL, Tuğba ULUGER,	

Gülfem AYDIN, Şeyda DOSTI, Atilla TURGUT 2024 YILI TEOS ÇALIŞMALARI (15. SEZON).....	339
Mustafa ŞAHİN İZNİK GÖLÜ BAZİLİKAL KİLİSE SUALTI KAZILARI - 2024.....	359
Mücella ERDALKIRAN, Celal ULUDAĞ, Şeyma ÇİFTÇİ GÜRCÜTEPE 2024 YILI KAZISI.....	369
Müjde PEKER, Daniş BAYKAN, Göknur BEKTAŞ, Ceren BAYKAN, İlkay Gizem ÖNEM NİF (OLYMPUS) DAĞI ARAŞTIRMA VE KAZI PROJESİ: 2024 YILI KAZISI.....	383
Neşe ATİK HERAİON TEİKHOS KAZISI HERA-KYBELE KUTSAL ALAN VE TAPINAĞI KULLANIM EVRELERİ.....	401
Nurcan KAYACAN, Güneş DURU AŞIKLI HÖYÜK 2024 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....	411
Nurcan KAYACAN, Yakup ÜNLÜLER, F. Volkan GÜNGÖRDÜ OBSİDİYEN İŞLİKLERİ: KAYIRLI-GÖLLÜDAĞ 2024 ÇALIŞMALARI.....	421
Oktay DUMANKAYA, Gülnaz SAVRAN, Nil Deniz DİRLİK, Evren AÇAR, Çağlar AKDAĞ İDYMA ANTİK KENTİ VE AKYAKA ORTA ÇAĞ KALESİ 2024 YILI ÇALIŞMALARI.....	429
Orkan KÖYAĞASIOĞLU, Melahat Hande SAVAŞ SERÇE LİMANI HELENİSTİK DÖNEM BATIĞI 2024 YILI SUALTI KAZI ÇALIŞMALARI.....	443

İZNİK GÖLÜ BAZİLİKAL KİLİSE SUALTI KAZILARI - 2024

Mustafa ŞAHİN*

Bursa ili, İznik ilçesi, İznik Gölü'nde yer alan Bazilikal Kilise kalıntılarının 2024 yılınıdaki kampanyası 01 Ağustos-03 Kasım 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir¹.

2023 yılı sezonu kazılarına Bazilikal Kilise'nin güney kısmında yer alan toplama noktalarında biriken taşların büyük bölümünün karaya taşınması ile başlamıştır. Bunu su hortumlarının bakımlarının yapılarak montajının gerçekleştirilmesi ile sistemin kazılar için hazırlanması çalışmaları izlemiştir.

Su Kanalı ve Çevresi Kazıları

2024 kazılarında çalışmalar 17 numaralı sektör olarak adlandırılan ve bazilikal planlı kilisenin kuzeydoğusunda yer alan su kanalı ve etrafındaki açmalarda gerçekleştirilmiştir (Resim: 1). Bu açmalar duvar takip sistemi ile kazısı yapılan Su Kanalı (SK) Açması, su kanalının batısında yer alan Su Kanalı Batı-1 (SKB-1) Açması, su kanalının kuzeyinde yer alan duvar sırasının en batı bölümünde yapılan Temenos Duvarı Sondajı-1 (TDS-1) Açması'dır. Ayrıca kilisenin güney nefinin güney duvarında duvarı görünür hale getirmek amacıyla temizlik çalışmaları yapılmıştır.

* Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN; Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 16059 Görükle-Bursa/TÜRKİYE, E-posta: mustafasahin@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5153-1918.

1 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 14.06.2024 tarih ve E-77734899-160.01.01-5291084 sayılı izni ile 01.08.2024 tarihinde başlayıp (Proje Numarası: CK-SK011601-2024) 03.11.2024 tarihinde kazı deposunun mühürlenmesi ile tamamlanmıştır.

Bakanlık adına temsilci olarak aramıza katılan Samsun Müzesi Müdürlüğü uzmanları Sayın Rafet Karaçal ve Mustafa Kantemir'e ekip ile uyum içerisinde çalışmasından dolayı teşekkür ederim. Kazı başkan yardımcısı olarak ekipte yer alan Dr. Öğr. Üyesi Ayben Kayın ve Süha Cura'ya destek ve katkılarından dolayı çok teşekkürler.

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Kültür Varlıkları Koruma ve Onarım Bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Murat Cura başkanlığında bir heyet acil koruma ve küçük buluntu restorasyonunda, Dr. M. Songül Alpaslan-Roodenberg antropolog olarak ekibimizde yer almışlardır. Prof. Dr. Blazej Stanislawski ve asistanı Grzegorz Sus göl kesiminde uzaktan algılama sistemleri ile belgeleme konusunda ekipte yer alarak bizimle çalışmışlardır. Emegi geçenlere teşekkürler. 2024 yılı kazı sezonunda çalışma ekibinde arkeolog olarak Doktora öğrencimiz Sedat Kuş seramik eserlerin değerlendirilmesinde, Yüksek Lisans öğrencimiz Özgür Ulaş fotoğraflamada, Muhammed Emin Özbek ve Canan Özkaynak küçük eser restorasyonunda destekte bulunmuşlardır. Ayrıca Ecem Irmak, Cihangir Çelebi, Gül Ceren Akbulat, Eren Yılmaz, Özge Tuana Ayata, Barış Cem Çelik, Mehmet Mülayım, Gamze Tosun, Erdem Torun ve Nihal Buse Tuncel 2024 sezonunda bizimle çalışmışlardır. Uyumlu ve özverili çalışmalarından dolayı tüm çalışma ekibine teşekkürü borç bilirim.

Resim 1: Bazilika Kilise genel görünüm.

Su Kanalı Açması (SK)

Su Kanalı olduğu düşünülen yapının batısında açılan SKB-1 açmasının A kulvarında yapılan kazılar sonucu, yapının yekpare bloklardan değil, yassı pişmiş toprak tuğlalar kullanılarak inşa edildiği anlaşılmıştır (Resim: 2). Bunun sonucunda su kanalı olduğu düşünülen yapının içerisinde duvar takip sistemi ile kazı ve temizlik çalışmaları yapılmıştır. Açma Su Kanalı (SK) olarak adlandırılmıştır. Kanal içerisindeki temizlik çalışması sonucu açığa çıkartılan moloz taşlar toplanarak, 13 numaralı taş toplama alanına götürülmüştür.

Temizlik çalışması sonucunda tuğlalardan örülü iki paralel duvar arasında pişmiş topraktan yapılmış bir su kanalı açığa çıkarılmıştır (Resim: 3). Tuğla ve harç kullanılarak örülen bu duvarın içerisinde yapılan kazı çalışmaları sonucunda, zeminin pişmiş toprak levhalarla örülerek yalıtım sağlandığı, yapının alanın doğusuna ve kuzeyine doğru yay çizer şekilde devam ettiği anlaşılmıştır. Kanalın *in situ* olarak korunan kısmından alınan seviye ölçülerine göre kanalın doğusu ile kuzeyi arasında 2 cm seviye farkı vardır. Kuzey ucu göle, doğu ucuysa İznik Çini Vakfı'na doğru ilerlemektedir. Bu durum doğudan gelen suyun kilise kenarından göle akıtıldığına işaret etmektedir. Kanalın suyu olasılıkla İznik Çini Vakfı'nın sergi salonu bitişiğinde olduğu söylenen ve seyyahların "318 Havari Ayazması" olarak rivayet ettikleri (Covel 1998, s. 269, 271, 273-299) kaynak suyunun kanal vasıtasıyla kilisenin yanına getirilip, buradan göle akıtılmış olabileceğine işaret etmektedir.

Resim 2 : Su Kanalı, temizlik öncesi.

Resim 3: Su Kanalı, temizlik sonrası.

Su Kanalı Batı-1 Açması (SKB-1)

Su kanalının çevresi ile ilişkisinin anlayabilmek ve olası erken dönem evreleri hakkında bilgi sahibi olabilmek için kanalın batısında 400x400 cm genişliğinde bir derinleştirme sondajı kazısı planlanmış ve alana *Su Kanalı Batı-1 Açması* adı verilmiştir (Resim: 4). Kazı ve belgeleme çalışmalarının etkili şekilde yürütülebilmesi için açma Doğu-Batı hattında 200x400 cm büyüklüğünde iki eşit kulvara ayrılmıştır. SKB-1 açmasının güneydoğu köşesi ile bazilikanın *prothesis* mekanının kuzeydoğu köşesi arasındaki mesafe 850 cm iken, *temenos* duvarının önünde yer alan ve düz bir hatta ilerleyen duvarın açmaya en yakın *in situ* bloğu ile açmanın kuzeydoğu köşesi 540 santimetredir. Açmanın kontrolünü sağlayabilmek için alan kendi içerisinde SKB-1-1, 2 ve 3 olarak adlandırılan 3 alana ayrılmıştır.

Resim 4: SKB-1B açmasının içinde belirlenen 3 sondaj alanı.

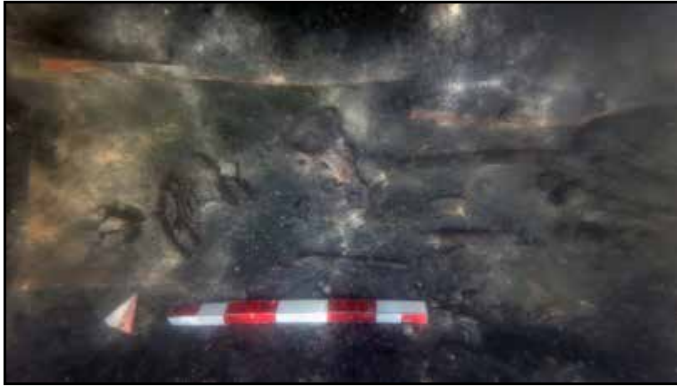
Kazı çalışmalarına açmanın yüzeyinde taş temizliği yapılarak başlanmıştır. Moloz taşların temizlenmesinden sonra açmanın içindeki duvarlar daha görünür hale gelmiştir. Kazılar sonucunda, bazilikal planlı kilise kazılarında önceki sezonlarda da görülen farklı karakterlerdeki seviyelerin bu alanda da devam ettiği gözlemlenmiştir. 1. Katman olarak adlandırılan ince dere kumu ve çakıllardan oluşan, gevşek yapıdaki toprak katman -35 cm seviyede başlarken, -59 cm derinlikte son bulmaktadır. II. Katman olarak adlandırılan gri killi, sıkışık yapıdaki ve yer yer ufak çakıl taneleriyle birlikte gelen toprak katman ise -60 cm ve -72 cm aralığındadır. SKB-1.3 kulvarındaki kazı çalışmaları su kanalı duvarlarının batı tarafını boşaltacağı ve şiddetli dalgalarla birlikte duvarın yıkılmasına neden olabileceği için durdurulmuştur.

Kazı çalışmalarına SKB-1.1 olarak adlandırılan kulvarda devam edilmiştir. Bu sektöre yapılan kazılarda yüzeyden bir adet sikke ve bir adet Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen sırlı tabak *tondosu* bulunmuştur. I. Katmanda birisi I. Constantin'e (307-337) ait olmak üzere 7 adet sikke (Resim: 5), 13 adet metal parça, 21 adet seramik parçası ve 4 adet cam parça ele geçmiştir. II. katman buluntuları arasında ise 9 adet sikke söz konusudur. Bunlar II. Constantius (337-361) ile VII. Constantin (913-959) dönemleri arasına tarihlenmektedirler.

Resim 5: I. Constantin Sikkesi (307-337).

SKB-1.1 Açmasının en kayda değer buluntusu doğu batı yönünde uzanan mezardır. Çalışma öncesinde mezar alanı 100x200 cm ölçülerinde sınırlandırılmış, fotoğraflanmış ve mezara ait *in situ* kapaklar numaralandırılmıştır (Resim: 6). Açmanın batısı ve kuzey batısından gelen dalgalardan mezar yapısını korumak amacıyla, batı sınırı boyunca içi kum dolu çuvallar yerleştirilerek geçici önlem alınmıştır. Çalışmanın su altında olması nedeniyle, mezarın kapakları, mezarı dalgalardan korumak için aynı anda açılmak yerine tek tek kaldırılmıştır. Mezar batı yönünde tahrip olduğu için, 6 adet dış dışında ölünün başına ait kafatası bulunamamıştır. Üst gövde, kaburga ve omurgaya ait kemikler ise mezarın orta bölümünde dağınık halde bulunmuştur.

Resim 6: Bizans Dönemi pişmiş toprak çatki mezar.

Açmada yer alan son alan kuzeydeki SKB-1.2 bölümüdür. 200x100 cm ölçülerindeki alanda 27 adet sikke dışında kayda değer bir buluntu ele geçmemiştir. Sikkeler arasında en erkene tarihlenen N4 numaralı sikke Salonina (254-268) Dönemi'ne aittir (Resim: 7). En geç döneme tarihlenen sikke ise II. Justinos (565-578) Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Açmada sikkelerin yanı sıra açmada bir gladyatöre ait olabilecek kurşun bir mühür (Resim: 8) ve altın takı parçaları bulunmuştur (Resim: 9).

Resim 7: Salonina (254-268) Sikkesi.

Resim 8: Kurşun Mühür.

Resim 9: Altın takı parçası.

Temenos Duvarı Deneme Sondajı 1 Açması (TDS-1)

Bazilikal planlı kilisenin kuzey bölümünü çeviren ve *temenos* olduğunu düşündüğümüz duvarın inşa dönemini belirleyebilmek amacıyla duvarın güneyinde bir sondaj kazısı yapılmıştır (Resim: 1). Büyük boyutlu mermer devşirme bloklardan oluşan bu duvarın toplam uzunluğu 90 metredir. Batı yönünde yaklaşık 150x200 cm ölçülerindeki büyük bloklardan oluşan duvarın kuzeydoğu kısmında ortalama boyutları 50x100 cm olan daha küçük boyutlarda mermer kullanılmıştır. Sondaj yaptığımız alanda farklı olarak mermer

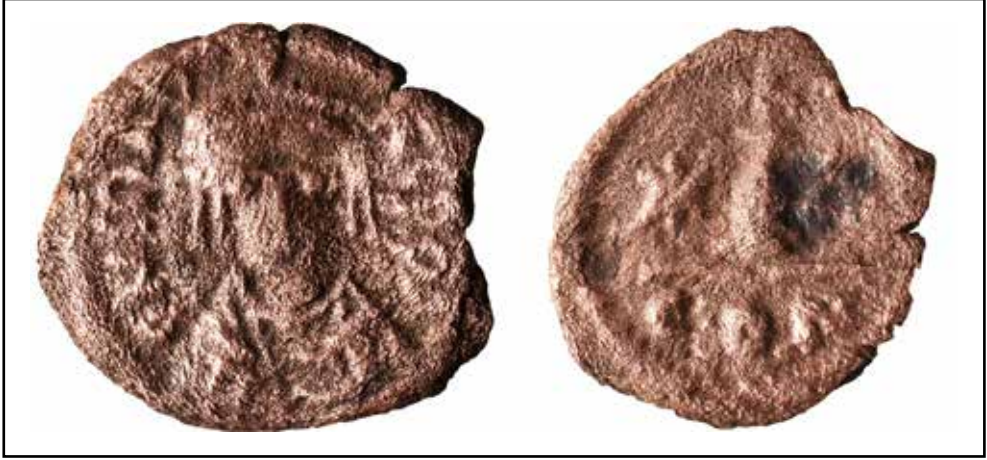
bloklar hemen hemen aynı boyda ve düz bir hat izlemektedir. Bu alanda yüzeyde kiliseye ait olamayacak *İon* başlığı parçası ve sütun tamburu parçası gibi mimari elemanlar ile karşılaşmıştır.

150x150 cm ölçülerindeki açmada yapılan kazı çalışmaları sonunda düz bir hat üzerinde ilerleyen tek sıra bloğun altında başka bir sıranın olmadığı ve bunların bir yapıdan sökülerek devşirme olarak kullanıldıkları anlaşılmıştır. Kazılar esnasında MS 3. yüzyıl başlarından, 15. yüzyıl başlarına kadar farklı tarih aralıklarında 18 adet sikke, komutanların kullandığı “*cingulum militare*” adlı kemerde süsleme elemanı olabilecek bir adet *pensilium* parçası (Hoss 2017, s. 98 – 99) ve *Nikephoros* adındaki bir *drungarios*² ait mühür³ bulunmuştur (Resim: 10). Mührün üzerinde “*Ey İsa, kulun 2. Droungos’un droungarios’u Nikephoros’a yardım et!*” ibaresi yer almaktadır. Mührün askeri birlik komutanlarının giydiği *cingulum militare* parçası olan *pensilium* ve İmparator Mauricius Tiberius (582-602) Dönemi’ne tarihlenen bir sikke ile birlikte bulunması (Resim: 11), mühür ile zırh parçasının bu döneme ait olabileceğini düşündürmektedir. Bu buluntu kilisenin askerler tarafından da ziyaret edildiğini göstermesi açısından kayda değerdir⁴.

Resim 10: Nikephoros’a ait kurşun mühür.

- 2 “Drungos” ilk olarak imparator Mauricius Tiberius (MS 582-602) Dönemi’nde ortaya çıkan bir askeri birliktir. Ayrıca bk. Rance 2004, s. 96-125.
- 3 Bu tip mühürler MS 6.-7. yüzyıldan başlayarak bilinir. Örnek olarak bk. Web 1.
- 4 2017 kazı sezonunda bulunan Gallerli Asker Aziz Barruc’un mührü ile birlikte ikinci asker mührü bulunmuş olmaktadır. Ayrıca bk. Şahin 2019, s. 449, Resim 12.

Resim 11: Mauricius Tiberius (582 – 602) sikkesi.

Geçici Güçlendirme ve Capping Çalışmaları

Bazilikal Kilise'nin güney *nefinin* beden duvarının büyük bir bölümü balçık altında yer almaktaydı (Resim: 12). Bu durum yapının bütüncül algılanmasına engel teşkil etmekteydi. Bu alanda yapılan temizlik çalışması ile duvarın kalan bölümünün görünür hale getirilmesi hedeflenmiştir.

Resim 12: Bazilika Kilise'nin güney beden duvarı, Capping çalışmasından önce.

Nartekse yakın olan batı bölümünde yer alan duvar boşluğu 236 cm uzunluğunda iken, orta bölümde yer alan duvar boşluğu 786 cm uzunluğundadır. Batı bölümde yapılan temizlik çalışmaları sonucunda duvarın sadece içte kalan harç ve 15x20 cm büyüklüğündeki taşlardan oluşan dolgu bölümünün korunduğu görülmüştür. Korunan bölümden anlaşıldığı kadarıyla beden duvarının genelinde olduğu gibi iç ve dış yüzeye gelen bölümlerden dış yüzeyleri düz olan, içe doğru kabalaşan iri taşların kullanıldığı, iç bölümde ise moloz taşlarla dolgu yapıp harç ile güçlendirildiği tespit edilmiştir. Temizlik sonrası duvar kalınlığının 100 cm olduğu anlaşılmıştır. Orta bölümünde yapılan çalışmalar harçla düzeltilmiş ve altında düzgün kiremitlerle örülmüş bölümüne kadar duvarın sökülmüş olduğunu göstermiştir. Temizlik çalışmaları sırasında duvarın ana zemine oturduğu bölüm açığa çıkarılmıştır. O noktasına göre (-67) cm aşağıda kalan duvarın en alt kısmı, en üstte korunduğu harçlı kısmın yüksekliğine göre 47 cm daha derindedir.

Sadece temelleri korunmuş yapının, göl sularının çekilmesiyle son yıllarda neredeyse tamamen açığa çıkması nedeniyle dalgalardan daha çok etkilenmesine ve atmosferik şartlara daha çok maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu etkenlere bağlı olarak yapının birçok kısmında dağılmalar gözlemlenmiştir. Bu tahribatları gidermek ve gelecekte oluşabilecek başka bozulmaların da önüne geçebilmek adına geçici güçlendirme ve capping uygulamalarına başvurulmuştur. Bu çalışmalar kapsamında *apsisin*in uç kısmındaki çıkıntının dökülen alt kısmında onarım, *apsisin* hemen kuzeyinde bulunan dağılmış haldeki “L” şeklindeki eklenti duvarda onarım ve capping, *bema* duvarının dökülen kısımlarında onarım, *bema* duvarı ve güney *nef* iç duvarının kesiştiği kısımdaki dağılan alanda onarım, güney *nef* iç duvarının dağılan kısmında ve dökülen kısımlarında onarım, neredeyse tamamen tahrip olmuş güney *nef* güney duvarda onarım ve capping, güney *nefin* güneybatı köşesindeki dağılan lahitte onarım, kuzey *nef* iç duvarın dökülen kısımlarında onarım, *atrium* güney duvarı üzerindeki dökülen ve çatlayan kısımlarda onarım ve Bazilikal Kilise yapısının hemen kuzeydoğusunda bulunan dağılmış haldeki su kanalında onarım ve sağlamlaştırma uygulamalarına başvurulmuştur (Resim: 13).

Bütün müdahalelerde, işleme başlamadan önce geçici onarım, güçlendirme ve capping yapılacak yerlerde file örtü serilerek orijinal duvarların rahat bir şekilde ayırt edilmesi sağlanmıştır. Kazılar esnasında belli noktalara toplanan moloz taşlar onarımda kullanılmıştır. Bağlayıcı malzeme olarak hidrolik harç, dere kumu ve kırık kiremit parçaları kullanılmıştır.

Resim 13: Bazilika Kilisenin güney beden duvarı, capping çalışmasından sonra.

KAYNAKÇA

Covel, J. (1998). *Voyages en Turquie 1675–1677*. Texte établie, annoté et traduit par Jean-Pierre Grélois avec une préface de Cyril Mango. (Réalités Byzantines, 6), Paris. Editions P. Lethielleux

Hoss, S. (2017). “The Roman Military Belt - A Status Symbol And Object Of Fashion”. T. F. Martin, R. Weech (eds), *Dress and Society. Contributions from Archaeology*, Oxford, 94 – 113. Oxbow Books.

Rance, P. (2004). “Drungus, δρουγγος, and δρουγγιστή: A Gallicism and Continuity in late Roman Cavalry Tactics”. *Phoenix* 58 (1/2), 96 – 130.

Şahin, M. (2019). “İznik Gölü Bazilika Sualtı Kazıları 2017-2018 Ön Rapor”, 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, 17-21 Haziran 2019, Diyarbakır, Ankara, 443 – 462. Kültür Bakanlığı.

Web 1: https://www.doaks.org/resources/seals/byzantine-seals#b_start=0&c21=D-rourngarios (27.09.2024)